

UN ALTRE CRISTIANISME ÉS POSSIBLE

AUTÒNOM, RESPONSABLE, ALLIBERAT

CENTRE ECUMÈNIC DIEGO DE MEDELLÍN

Santiago, Xile

En el nostre continent americà i caribeny creix la consciència de les nostres diferències respecte d'altres pobles i de les que hi ha entre nosaltres. Les nostres identitats locals i regionals s'han teixit i es continuen teixint i modelant des de milers d'històries particulars, cadascuna amb les seves llums i les seves ombres, els seus olors i sabors, els seus odis i els seus amors, els seus terrors i les seves experiències d'alliberament.

En aquest context s'ententeixen les històries de les nostres religions i dels nostres ateïsmes. Històries de déus que arriben de fora desplaçant els de la terra, però històries també de la revolta oberta o clandestina, dels déus aborígens en contra dels nousvinguts. Històries d'aliances entre "divinitats" de menor quantia, els "sants" dels pobres, amb d'altres que, tot i que dutes de fora pels dominadors, són maternals –com la Verge Maria- o sofrents –com el Crist assotat i coronat d'espines-. D'aquestes històries promíscues se n'han originat hibridacions úniques, a vegades amables i properes, com en els balls de la Tirana, d'altres terribles, com quan justifiquen espoliacions alienes i autoflagel·lacions.

La religió "oficial" dominant, és a dir, la catòlica, o les religions que es van tornant "oficials", com algunes de les protestants, temen aquesta promiscuitat i se senten amenaçades, ja que pretenen ser les "veritables". Aquesta pretensió avui està qüestionada, a més, per la racionalitat científico-tècnica que des de l'escola i la TV va essent cada vegada més la de tots, lletrats i il·letrats. D'ella se'n deriva una concepció del món que fa difícil la creença en un "Déu" exercint el seu poder "des de dalt" o "des de fora" d'aquest món, amb amenaces de càstig per als discolts i de premis per als obedients en una "eternitat" sense temps ni espai.

Aquestes i d'altres imatges del llenguatge religiós s'han tornat incompatibles amb la concepció del món i de la història que s'ha anat desenvolupant des de la Il·lustració fins als nostres dies, els pilars de la qual són: la mundanitat de la terra, l'arribada de l'ésser humà a la seva edat adulta i autònoma i, per consegüent, a la seva responsabilitat històrica per 216

construir o destruir la terra, no obstant la seva pròpia precarietat.

D'aquí que les dones i homes d'avui estiguem sospitant que les nostres decisions diàries i el nostre destí sobre la terra no estan predeterminats en cap llibre celestial, ni prescrits per endavant en codis divins, ni tan sols en la llei de Moïses, sinó que "Déu" i el "diable" (així entre cometes) els trobem, com deien Dovstoevsky i Sartre, en el nostre propi cor, és a dir com a facetes de la nostra ànima i no pas com a éssers a part al poder dels quals, bo o dolent, estem exposats. Així també, sospitem que el "cel" i l'"infern" es troben des d'ara en el fons de la nostra ànima i en la forma de relacionar-nos que sapiguem crear en el nostre entorn humà sobre aquesta parcel·la de cosmos que és la terra. D'aquestes sospites, ja n'estem força persuadits, tot i no saber-ho expressar amb claredat.

No obstant, si encara som membres d'alguna església, amb prou feines ens atrevim a balbotejar aquests pensaments o persuasions íntimes... Dones i homes del segle XXI, necessitaríem pensar i parlar més lliurement sobre aquests dubtes, ja que constitueixen part de la nostra consciència adulta, sense sentir que per elles ens hagin d'acusar d'heretgia.

Els pobles originaris sembla que no tenen tantes cabòries religioses davant la mundanitat de la terra, perquè per ells la divinitat no és ni a dalt ni a fora, sinó en les coses mateixes. Hi perceben, per la via de la intuïció, una energia més que humana, però no obstant d'aquest món, que les habita. La vida que flueix per les venes i tots els conductes d'aquesta terra germina des d'una energia immanent amb una potencialitat i impuls interns. Aquesta intuïció neix d'una forma de coneixement (intuïtiva i no analítica) i d'uns pressupòsits racionals (respecte de l'ésser de les coses) més d'acord amb el materialisme de les ciències, que no pas amb algunes interpretacions eclesiaístiques oficials. En el sentir dels pobles originaris, l'"ésser" d'allò diví no s'estaria pas a fora, sinó a dintre, en l'interior mateix d'aquest món.

A la nostra Amèrica, la de les moltes cultures, totes

i tots participem en major o menor grau d'aquestes diferents concepcions del món, tant de les originàries com de les més modernes i de les que són pòsit de les cultures antigues en les que es va expressar la Bíblia. Participant en totes, sentim amb major o menor claredat les contradiccions que les oposen. Hi ha qui aconsegueix viure la seva vida religiosa en un pla, afirmant, amb fe de carboner, "veritats" incomprensibles i, paral·lelament, en un altre pla, mantenir una concepció del món més moderna. És l'actitud, de per si inestable i força precària, dels que pensen que s'ha d'atacar la fe sense raonar-la ni encara menys qüestionar-la.

Cada vegada hi ha més cristians que senten desassossec i inquietud dins de les seves esglésies per no poder parlar-hi de les sospites esmentades més amunt. A això s'hi afegeix el pes de l'estructura autoritària de les esglésies, la seva orientació moralista, el llenguatge legalista i impositiu d'alguns dels seus pastors. Ahora, aquests cristians inquiets cerquen formes inèdites del seguiment de Jesús on la seva vida adquireixi sentit.

Als que els interessi aprofundir en aquesta problemàtica, els recomano el llibre *Otro cristianismo es posible. Fe en lenguaje de modernidad* (Editorial Abya-Yala, Quito, Equador, 2006, 243 pàg. dins la col·lecció "Tiempo axial"), l'autor del qual és el P. Roger Lenaers, sacerdot jesuïta de nacionalitat belga. Ens permetem apuntar aquí algunes de les seves aportacions i anotar també, des del nostre punt de vista llatinoamericà i caribeny, les que ens sembla que són algunes de les seves limitacions.

Aquest llibre descriu descarnadament el canvi d'esquemes o paradigmes de pensament de la nostra època, canvi que ens allunya radicalment dels esquemes mentals bíblics i encara més dels de l'església medieval en els quals s'han quedat aturats una bona part dels nostres catecismes i tractats de teologia. Per això, el llibre apunta la necessitat de trobar un llenguatge que ajudi a viure avui la fe cristiana tractant-la de forma coherent de cara a la cultura contemporània. Ens sembla que aquesta preocupació afecta tot el poble de Déu, no pas només els lletrats. Tots, també els pobres, tenen dret a una fe adulta i raonablement formulada, com diu amb altres paraules el teòleg Antonio Bentué (A. Bentué, *Un más allá en medio nuestro*, Pastoral Popular, octubre 2008, pàg. 19). Aquesta necessitat

porta afegida la de criticar fonamentalment el discurs de la institució eclesiàstica.

El llibre de Lenaers encerta en aquesta seva doble crítica, però, escrit des d'Europa, deixa a l'ombra alguns aspectes que, des de la nostra vivència llatinoamericana, completarien la seva proposta de nou llenguatge. Llegint-lo des de les nostres diversitats culturals pròpies, ens faria falta, primer, una reflexió sobre el "lloc teològic" de la realitat de la pobresa i de l'antagonisme i lluita d'interessos en la nostra societat. Des de la perspectiva europea, aquestes realitats no són tan visibles ni urgents com ho són entre nosaltres. És, doncs, comprensible que el llibre de Lenaers no les subratlli com a temes de reflexió teològica.

En segon lloc, aquest llibre deixa a l'ombra una dimensió del llenguatge religiós en el que s'hi conté una bona part de la seva "veritat", dimensió que es troba en canvi molt present en les religions dels nostres pobles originaris: la de l'expressivitat simbòlica. Atès que la "veritat" del símbol consisteix en recollir la necessitat tan ressentida en les nostres latituds llatinoamericanes de dir-nos els uns als altres el sentit últim de la nostra vida, els nostres anhels i les nostres frustracions –explicant-nos-ho amb tots els colors, les melodies i els tons al nostre abast, com Jesús va explicar el Regne en paràboles–. Aquesta "narrativa", essencial per la vida, només es realitza en forma de símbols i sistemes simbòlics poètics i religiosos. Si el llenguatge de les nostres esglésies ha deixat de tenir sentit, és potser perquè s'ha tancat en el gènere didàctic de les "eleccions de les coses", com si les "coses religioses" (gràcia, virginitat, trinitat, esperit sant, divinitat, altra vida...) fossin "objectives". Seria desitjable que en comptes d'això, ens les narrem mútuament, inserides en experiències humanes, pròpies o alienes, personals i socials, com a signes que és possible obrir i embellir la convivència humana més enllà de la tossuderia dels sistemes científics, econòmics i polítics.

Críticar el llenguatge religiós només és un primer pas per comprendre'l. Tornar al símbol religiós i recobrar-lo després de la crítica potser és l'única manera de narrar el "sentit" de la vida, i per tant, de posar-se en el camí de la seva recerca.